

Kvinnor med funktionsnedsättning på kvinnojour.

Kunskap,
tillgänglighet
och bemötande.



Förord	5
Samma våld på olika villkor	6
Vad ser du först?	8
Våldet är inte alltid våldsamt	11
Att vara beroende och sätta gränser	12
Tillgänglig kvinnojour	15
Kvinnor som har svårt att röra sig	16
Kvinnor som har svårt att se	17
Kvinnor som har svårt att höra	19
Kvinnor som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information ..	20
Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen	21
Handfasta tips för ökad tillgänglighet	22
Att ta del av information	22
Att ta kontakt med kvinnojouren	23
Att besöka kvinnojouren för stödsamtal	23
Att bo i skyddade boenden	24
Stöd i boendet	24
Behöver hon hjälp med allt?	25
Avslutande ord	26
Referenslista	27

Kvinnor med funktionsnedsättning på kvinnojour presenterar kunskap om tillgänglighet och funktionsnedsättning som är viktiga i ditt arbete som ideell eller anställd på en kvinnojour.

Vi utgår från fyra grundläggande aspekter: Att kvinnor ska kunna ta del av information om kvinnojouren, ta kontakt med kvinnojouren, besöka kvinnojouren för stödsamtal och bo i det skyddade boendet. Detta är självklart när vi pratar om kvinnor utan funktionsnedsättning, men inte alltid självklart när vi pratar om kvinnor med funktionsnedsättning. Tillgänglighet på kvinnojouren gagnar både kvinnor med bestående funktionsnedsättning och kvinnor med tillfälliga funktionsnedsättningar till följd av våld.

Kvinnor med funktionsnedsättning på kvinnojour tar upp fakta om våldsutsatthet och funktionsnedsättning men även andra aspekter som kan vara viktiga i ditt arbete som jourkvinna. Den kan läsas i ordning, som en uppslagsbok eller som ett underlag för diskussion och reflektion. Materialet riktar sig främst till anställda och ideella inom kvinnojouren, men även andra som arbetar med våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning kan med fördel använda sig av det.

Kvinnor med funktionsnedsättning på kvinnojour bygger på den kunskap om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning som utvecklats och sammanställts inom Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt, en projektverksamhet inom Bräcke Diakoni. Verksamheten startade 2005 och har sedan dess utvecklat kunskap och metoder för att stödja kvinnor med funktionsnedsättning som utsatts för våld. Vi har bland annat inventerat tillgängligheten på kvinnojourerna i Västra Götaland.

Materialet har tagits fram av Anjelica Hammersjö, Denise Cresso och Kerstin Kristensen och vår förhoppning är att materialet ska vara ett verktyg för att utveckla kvinnojourens verksamhet utifrån grundsynen att alla kvinnor kan utsättas för våld, även kvinnor med funktionsnedsättning.

Göteborg, januari 2012



Kerstin Kristensen
Projektledare

Samma våld på olika villkor

Du som är aktiv i en kvinnojour vet att kvinnor i alla åldrar, med alla möjliga yrken och bakgrunder kommer till kvinnojouren. Det finns ingen särskild sorts kvinna som utsätts för våld. En våldsutsatt kvinna kan även ha en synlig eller dold funktionsnedsättning.

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för samma slags våld som kvinnor generellt: Ett upprepat våld som många gånger utövas av kvinnans partner. Samtidigt ser levnadssituationen ofta annorlunda ut för kvinnor med funktionsnedsättning, vilket innebär en annan slags utsatthet och andra konsekvenser av våldet.

En faktor som påverkar levnadsvillkoren för många kvinnor med funktionsnedsättning är att vara beroende av andra i sin vardag. Att vara i beroendeställning skapar maktobalans på flera arenor, vilket kan innebära ökad risk att utsättas för våld. Beroendet kan även försvåra möjligheterna att berätta om våldserfarenheter och göra en polisanmälan.

Brottsförebyggande rådet konstaterar i sin kunskapsöversikt *Våld mot personer med funktionsnedsättning* att levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning präglas av beroende, utsatt-

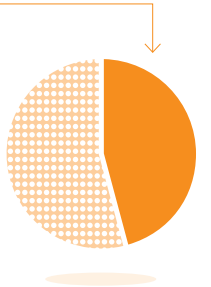
het och osynlighet. Beroende av människor i sin omgivning, svårigheter att värja sig från våld och en osynlighet i samhället i de fall när funktionsnedsättningen innebär svårigheter att kommunicera eller när kontakten med omvärlden endast sker genom ett fåtal personer.

Brottsförebyggande rådet pekar på att både kvinnor och män med funktionsnedsättning utsätts för våld, men kvinnor utsätts oftare än män. Kvinnor utsätts generellt för flera olika typer av våld vid upprepade tillfällen. Våldet sker framför allt i hemmet och förövaren är oftast en närstående.

Män utsätts oftast för våld vid enstaka tillfällen på offentliga platser och förövaren är någon som mannen inte har en personlig relation till. Psykiskt våld är vanligast förekommande för både kvinnor och män. I andra hand uppger kvinnorna sexuellt våld, medan männen anger ekonomiskt våld.

Vi utgår här från att förövaren är en manlig partner eftersom det är vanligast, men det är viktigt att komma ihåg att förövaren även kan vara en kvinna, anhörig, personlig assistent, färdtjänstpersonal eller någon annan person i kvinnans närhet.

46%



Så många kvinnor har utsatts för våld efter 15 års ålder enligt *Slagen Dam* (2001), den enda nationella omfångsundersökningen om mäns våld mot kvinnor i Sverige.

Hur vanligt är våldet?

Det statistiska underlaget kring våld mot kvinnor med funktionsnedsättning är så länge relativt litet. I *Slagen Dam* (2001), den enda nationella omfångsundersökningen om mäns våld mot kvinnor i Sverige, rapporterade 46 % av kvinnorna att de utsatts för våld efter 15 års ålder. Här redovisades inte specifikt utsattheten hos kvinnor med funktionsnedsättning.

Den uppföljande magisteruppsatsen *Dubbelt utsatta damer?* (2010), studerade enkätsvaren från *Slagen Dam* och jämförde våldsutsattheten hos kvinnor som uppgett en funktionsnedsättning eller långvarigt hälsoproblem med samtliga svarande. Slutsatsen var att kvinnor som uppgett en funktionsnedsättning rapporterar en högre utsatthet än kvinnor generellt: 50 % av kvinnorna hade erfarenheter av våld.

Det finns även ett antal mindre studier som fokuserar på särskilda funktionsnedsättningar. En sådan studie är *Vi är många* (2004) som handlar om våldsutsatthet hos kvinnor med psykisk ohälsa. Resultatet visar tydligt att kvinnor med psykisk

ohälsa är en mycket utsatt grupp. 70 % av de svarande hade någon gång under sitt liv utsatts för fysiskt, psykiskt, sexuellt och/eller ekonomiskt våld. 68 % av de kvinnor som utsatts för övergrepp som vuxna rapporterade att nuvarande psykiska problem var kopplade till övergreppen.

Enkätundersökningen *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning* genomfördes 2007 av Utredningsinstitutet Handu och besvarades av kvinnor från fem olika handikappförbund. Undersökningen visade att en femtedel av kvinnorna efter sin 15-årsdag hade tvingats delta i någon form av sexuell aktivitet mot sin vilja. Förövaren var oftast en pojkvän eller tillfälligt bekant, men det kunde även vara en kontaktman, lärare, chef, arbetskamrat eller släkting. Endast en tredjedel av dessa hade fått eller sökt stöd från samhället.

Handu genomförde samma år även en mindre riktad studie där drygt 150 kvinnor med måttlig eller lindrig utvecklingsstörning deltog. En tredjedel av kvinnorna uppgav att de någon gång efter sin 15-årsdag utsatts för våld av en man.

Vad ser du först?

När en kvinna med funktionsnedsättning har utsatts för våld händer det alltför ofta att fokus hamnar på det stödbehov kvinnan har utifrån sin funktionsnedsättning, snarare än det stöd hon behöver som våldsutsatt.

Kvinnor med funktionsnedsättning söker sig till kvinnojouren av samma anledningar som kvinnor generellt. Trots detta händer det att jourkvinnor känner sig osäkra inför att ta emot kvinnor med funktionsnedsättning. Ett första steg mot att känna sig tryggare i mötet är att lära sig mer om levnadsvillkoren för kvinnor med funktionsnedsättning och vilka faktorer som påverkar våldsutsattheten. Det krävs ofta inte så mycket för att tillmötesgå hennes behov när du väl öppnat ögonen för dem. Det viktiga är att behålla fokus på våldet, lyssna och tro på henne.

När du ska möta en kvinna med funktionsnedsättning som utsatts för våld kan det vara motiverat att även diskutera: Vad är en funktionsnedsättning? Beroende på vem man pratar med kan det skilja sig vilka ord som används. Funktionsnedsättning, funktionshinder och handikapp används ibland som synonymer. Socialstyrelsens termbank definierar begreppen så här:

* **Funktionsnedsättning** är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada, som kan vara av bestående eller av övergående natur.

* **Funktionshinder** är den begränsning som funktionsnedsättningen innebär för en person i relation till omgivningen. Det betyder att funktionshinder inte är något som en person har, utan att det är miljön som är funktionshindrande.

* **Handikapp** är inte längre en officiell term, utan utgår helt.



Kvinnor med funktionsnedsättning söker sig till kvinnojouren av samma anledningar som kvinnor generellt.

Statistiska Centralbyrån beräknar att 15,5 % av Sveriges befolkning har en funktionsnedsättning. Ett praktiskt sätt att se på funktionsnedsättningar är att dela upp dem efter vilka svårigheter de kan innebära i vardagen. Västra Götalandsregionen delar in funktionsnedsättningar i fem övergripande grupper. Utifrån den uppdelningen skulle dessa kvinnor kunna söka sig till jouren:

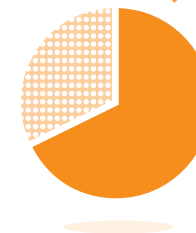
- * Kvinnor som har svårt att röra sig.
- * Kvinnor som har svårt att höra.
- * Kvinnor som har svårt att se.
- * Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen.
- * Kvinnor som har svårt att bearbeta och tolka information.

Samma kvinna kan tillhöra en eller flera av dessa grupper i större eller mindre utsträckning.



68%

Så många av de kvinnor som utsatts för övergrepp som vuxna rapporterade att deras nuvarande psykiska problem var kopplade till övergreppen, enligt studien Vi är många (2004).





Våldet är inte alltid våldsamt

Du som möter våldsutsatta kvinnor vet att den våldsutövande mannen redan i början av relationen ofta är väldigt intresserad av vad kvinnan tänker och gör. När han med tiden blir alltmer kontrollerande vet han precis vad som gör allra mest ont.

Om kvinnan har en nära relation till en kompis kan mannen kräva att de säger upp kontakten. Om hon har fina minnen till ett särskilt fotografi så kan han hota med att bränna det. Men våldet kan även riktas mot en kvinnas funktionsnedsättning.

Om en kvinna behöver sin rullstol för att komma ur sängen kan han placera den i köket. Om en kvinna behöver medicin kan han ta den ifrån henne. När kvinnan är beroende av sin partner finns en inbyggd maktobalans i relationen. Denna maktobalans förstärks ytterligare om partnern villkorar hennes tillgång till de hjälpmedel som gör henne självständig.

Även handlingar som annars kanske inte skulle uppfattas som våld blir en form av våld när det riktas mot en kvinna med funktionsnedsättning. Att ställa fram en skål med apelsiner kan se trevligt ut, men för en kvinna med svår citrusallergi kan

det innebära ett underförstått hot. Om telefonen placeras högt upp på en hylla innebär det att en rullstolsburen kvinna inte kan nå telefonen och ringa efter hjälp.

En annan typ av våld

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för alla de former av våld som kvinnor generellt utsätts för. Men förutom det fysiska, psykiska, sexuella och ekonomiska våldet utsätts kvinnor med funktionsnedsättning även för *försummelse*. Försummelse kan förekomma i många olika former men grunden är att kvinnans grundläggande behov inte tillgodoses. Det kan handla om felaktig medicinering eller att hon inte alls får någon medicin. Det kan även handla om att hon inte får mat eller inte får någon hjälp med sin hygien.

Försummelse är kränkande men kan vara svårt att anmäla – även om det i många fall kan vara direkt livshotande.

Om kvinnan vill göra en polisanmälan är det bra om ni tillsammans tar reda på om personliga assistenter eller andra i omgivningen har fört någon dokumentation kring hennes situation.

Att vara beroende och sätta gränser

När personer i omgivningen inte visar respekt för ens integritet kan det vara svårt att sätta gränser och säga nej. För den som är beroende av andra i sin vardag är frågan ständigt närvarande.

Kvinnor med funktionsnedsättning som är beroende av andra för grundläggande behov i vardagen kan ibland uppleva gränserna för den egna integriteten som otydliga. Vem har rätt att röra vad? Vid vilka tillfällen och på vilket sätt? Har jag rätt att säga nej? Har jag rätt att bli tvättad av någon annan om det inte känns bra? Får det några konsekvenser om jag säger ifrån?

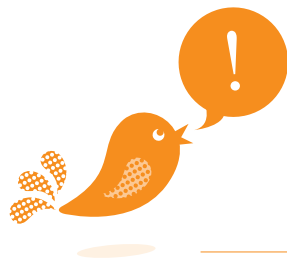
Det har hänt att kvinnor har tvingats till sexuella tjänster i utbyte mot det stöd de behöver i vardagen. Personal kan ha berört hennes bröst eller kön på ett ovälkommet sätt vid tvättning. Kvinnor vittnar om att de utsatts för övergrepp av hemtjänstpersonal, assistenter och anhöriga.

Samtidigt är det lätt att känna sig besvärlig genom att ständigt vara beroende av andra.

Kvinnan kan skuldbelägga sig själv och tycka att hon är till last för omgivningen. Om hon dessutom har en rädsla för att hamna i ensamhet och isolering på grund av sin funktionsnedsättning kan det vara lättare att ta det onda med det goda. Det händer till och med att närstående tycker att kvinnan får ha överseende med våldet eftersom partnern eller personalen är outhärliga för henne.

Det kan vara svårt att tänka sig att mannen som hjälper sin sambo med allt och sköter merparten av hushållsarbetet dessutom utsätter henne för våld. Det kan vara svårt att inse att omsorgen kan vara en form av kontroll där han tar över sysslor som hon tidigare klarat själv och på så vis långsamt övertyggar henne om att hon aldrig kommer att klara sig utan honom.





När kvinnan är beroende av sin partner finns en inbyggd maktobalans i relationen. Denna maktobalans förstärks ytterligare om partnern villkorar hennes tillgång till de hjälpmedel som gör henne självständig.

En bra början är att inventera tillgängligheten på jouren så att det finns ett underlag för fortsatt arbete och för att kunna ställa krav på kommunen. Det är kommunens ansvar att kvinnor som utsatts för våld får stöd och hjälp (SoL 5 kap 11§). Det innebär att alla kvinnor bör kunna söka stöd och skydd på kvinnojouren. En checklista för tillgänglighetsinventering finns att ladda ner på:

www.dubbeltutsatt.se

"Kvinnan har mycket liten rörelseförmåga och behöver hjälpmedel och hjälp med många saker för att vardagstillvaron ska fungera. I badrummet använder kvinnan en lift. Mannen kunde i ilska och som bestraffning lämna kvinnan i liften och gå hemifrån. Vid andra tillfällen flyttade han bort telefonen så att hon inte kunde nå fram till telefonen och försvann sedan ut. Om kvinnan bad att mannen skulle hjälpa henne att vända sig på natten kunde han neka att göra det. Det gjorde ont när hon låg på samma sida en hel natt och det visste han. Mannen visste att han förödmjukade kvinnan och tillfogade henne smärta och ångest genom att göra så här."

Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Utredningsinstitutet Handu, 2007.

Tillgänglig kvinnojour

"Människor med funktionsnedsättning har inte särskilda behov. De har vanliga behov som behöver tillgodoses på särskilda sätt", skrev en politiker i Göteborgs-Posten för några år sedan. Kvinnor med funktionsnedsättning behöver kunna hitta, kontakta, besöka och bo på kvinnojouren, precis som kvinnor generellt.

Diskussionen om tillgänglighet handlar ofta om att göra miljöer fysiskt framkomliga för personer i rullstol. Men tillgänglighet handlar om mer än så. Det handlar om att skapa förutsättningar för att inkludera alla människor, oavsett funktionsnedsättning.

Här följer ett avsnitt om de fem övergripande grupper av funktionsnedsättningar som vi utgår från i vårt arbete och vilka behov olika grupper av kvinnor skulle kunna tänkas ha. Varje avsnitt avslutas med konkreta tips kring tillgänglighet och bemötande. Avsnitten är inte heltäckande, utan presenterar grundläggande fakta och förslag kring tillgänglighet på kvinnojouren. Se komplett checklista på www.dubbeltutsatt.se



Kvinnor som har svårt att röra sig

Att ha nedsatt rörelseförmåga kan innebära flera olika saker. Det kan exempelvis handla om stelhet, muskelsvaghet, ofrivilliga kroppsrörelser, olika grader av förflamning eller minskad känsel. Det kan innebära svårigheter att förflytta sig, hantera föremål i vardagen och att tala.

Det finns flera hjälpmedel som gör att kvinnor med nedsatt rörelseförmåga kan sköta det mesta självständigt. Med rullstol, kryckor och olika former av specialutformade hjälpmedel klarar

sig kvinnor med rörelsenedsättning ofta alldeles utmärkt själva.

För att kvinnor med rörelsenedsättningar ska kunna vara självständiga på jouren är det bra om jouren har ett plant golv utan trösklar och att det finns tillgång till rymliga utrymmen för att vända rullstol eller permobil. Det underlättar om det finns möjlighet att sitta ner och vila med jämna mellanrum. Det kan även vara bra att ha dörröppnare och ledstänger.

VARDA GSTIPS För ökad fysisk tillgänglighet

För att kvinnor med rörelsenedsättning ska kunna förflytta sig självständigt i lokalerna finns det enkla sätt att öka tillgängligheten.

- * Om en bit av en sida av köksbordets sarg tas bort kan även en kvinna i rullstol komma under bordskivan med sina ben.
- * En utdragbar bordsskiva eller en klaff att fälla upp gör att en kvinna som är rullstolsburen kan få en arbetsyta.

- * Krokar och hängare i olika höjd gör att hon kan nå sina kläder.
- * Dubbla duschstänger i olika höjd ger många möjlighet att känna trygghet i duschen.
- * Specialgångjärn för dörrar kan öka smala passagemått.
- * Flyttbara liftar och sänghöjare finns att hyra eller låna på närmsta hjälpmedelscentral.

Kvinnor som har svårt att se

Olika former av synnedsättningar kan ha olika stor inverkan på en stödsökande kvinnas vardag. En vanlig form av synnedsättning är synsvaghet. En synsvag kvinna har svårt att se, men kan orientera sig om omgivningen har tillräckliga kontraster. Hon kan även läsa jourens informationsmaterial om det är i stor stil.

En blind kvinna som besöker jouren kan behöva extra information om omgivningen och att någon ledsagar henne. Det är lätt att tro att blinda kvinnor

bara kan läsa information på punktskrift, men många använder talsyntes som läser upp texter i telefonen eller på datorn. Därför är det bra om information om jouren finns tillgängligt digitalt.

Kvinnor med synnedsättning kan precis som kvinnor med nedsatt rörelseförmåga ha lättare att ta sig runt i jourens lokaler om det inte finns några utstickande möbler eller föremål.

VARDA GSTIPS I mötet med kvinnor som har svårt att se

Kvinnor med synnedsättning kan behöva utförligare beskrivningar för att kunna vara självständiga på kvinnojouren.

- * Du ser henne, men hon ser inte dig. Heja och säg vem du är när du kommer in i ett rum där hon sitter eller när hon kommer in i ett rum där du sitter.
- * Om hon behöver ledsagning, låt henne hålla i din armbåge eller överarm och gå ett halvt steg bakom dig för att hon ska kunna känna hur du rör dig.

- * Säg till när du går ifrån henne. Lämna henne inte mitt på en öppen plats, hellre vid en vägg eller någon annan fast punkt.
- * Vid måltider är det bra om du berättar vilka tillbehör som finns till maten och var de är placerade på tallriken. Utgå från urtavlan: Sallad finns på kl. 10, osv.



Kvinnor som har svårt att höra

En hörselskada innebär små eller stora svårigheter att uppfatta ljud. Många har hörapparat och några kanske är duktiga på att läsa på läppar, men i flera situationer är det ändå svårt att höra.

Kvinnor som blivit döva i vuxen ålder har det talade språket som sitt förstaspråk, men har ofta lärt sig teckenspråk senare i livet. Kvinnor som är födda döva eller har blivit döva tidigt har teckenspråket som sitt första språk. Det är inte ovanligt att utgå

från att en döv kvinna kan läsa skriven text men det är inte självklart att en döv kvinna kan läsa texter flytande.

Både döva och andra med nedsatt hörsel har rätt att beställa tolk från landstingens tolkcentraler för att göra kommunikation möjlig. Tolk kan beställas till alla situationer, dygnet runt. Tolkjänsten är kostnadsfri och alla tolkar har tystnadsplikt.

VARDA GSTIPS I mötet med kvinnor som har svårt att höra

Det är lätt att känna sig utanför om man inte hör vad omgivningen säger, men det finns sätt att underlätta för kvinnor med nedsatt hörsel.

- * Vänd dig mot den du pratar med.
- * Om du står en bit bort från kvinnan, gå några steg närmare.
- * Se till att hon uppmärksammar att du börjar prata.
- * Tala en person i taget.

- * Tala långsamt och tydligt, men skrik inte.
- * Tänk på att det är särskilt svårt att höra om det är sorl eller buller i omgivningen. Försök att prata i en lugn miljö.
- * Använd gester, kroppsspråk, papper och penna kan underlätta.
- * Beställ en teckentolk för att underlätta kommunikationen med döva kvinnor.
- * Tänk på att tala till den stödsökande kvinnan, inte till tolken.

Kvinnor som har svårt att tolka, bearbeta och förmedla information

Svårigheter att tolka, bearbeta och förmedla information kan handla om svårigheter att fokusera, minnas, orientera sig, om intellektuella eller psykiska svårigheter. Det behöver inte innebära att kvinnan har nedsatt begåvning.

Generellt sett underlättar det för många om jourens miljö är lätt att orientera sig i och att dagen är förutsägbar och har tydliga rutiner. För kvinnor med psykiska svårigheter kan det vara bra om du har en lugn och lite avvaktande hållning.

För den som har svårt att tala, läsa eller skriva

kan det underlätta att använda bilder eller tecken i samtalet. Det finns flera system för detta. Ett sådant system är *Pictogram* – svartvita bilder där varje bild står för ett ord eller begrepp. Pictogrambilder kan även användas i andra sammanhang där du inte kan prata eller skriva till en kvinna, exempelvis om ni inte har ett gemensamt språk. Det är bra om det finns en grundläggande uppsättning bilder på jouten för att ha en handlingsberedskap att kunna prata med fler stödsökande kvinnor.

VARDA GSTIPS I mötet med kvinnor med intellektuella svårigheter

Det kan ibland vara bra att tänka på vilka ord och uttryck du använder i samtal med kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning.

- * Välj ut och anpassa information så att kvinnan förstår och har användning för den.
- * Information bör så långt det är möjligt vara tydlig och konkret.

- * Det kan vara lättare att hänga med i samtalet om du undviker bildspråk, ordspråk och liknelser.
- * För vissa kvinnor kan det underlätta om du använder bilder eller tecken i samtalet.

Kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen

Astma och allergier är funktionsnedsättningar som ofta blir ofta bortglömda, men de kan ha stor inverkan på en kvinnas levnadsvillkor. Om en kvinna med astma utsätts för det ämne hon inte tål kan hon få hosta och svårigheter att andas. För kvinnor med allergi kan starka dofter innebära

irriterade ögon, andningssvårigheter, huvudvärk och trötthet. En stödsökande kvinna kan även vara allergisk mot födoämnen. Det finns personer som är så allergiska mot jordnötter att de får en allergisk reaktion om det finns jordnötter i rummet eller om någon i omgivningen öppnar en påse jordnötter.

VARDA GSTIPS I mötet med kvinnor som har svårt att tåla vissa ämnen

Små förändringar i lokaler och vardagliga rutiner gör stor skillnad och underlättar för många kvinnor med astma och allergi.

- * Ha en policy om att inte använda starka parfymer på kvinnojouren.
- * Se till att gemensamt tvättmedel, diskmedel och tvål inte är parfymerat.
- * Sätt upp skyltar om att inte röka i lokalerna eller i anslutning till entrén.
- * Se över så att ventilationen är bra.

- * Ta bort heltäckningsmattor och ryamat-tor som samlar på sig allergiframkallande ämnen.
- * Gå igenom vilka växter som finns i lokalerna och runt entrén. Jämför med Astma- och allergiförbundets rekommendationer.
- * Gå igenom skafferierna: Är ni förberedda på att en kvinna som flyttar in akut kan ha allergier?

Handfasta tips för ökad tillgänglighet

Det är viktigt att alla kvinnor kan hitta information om kvinnojouren och vilket stöd som finns att få. Det är också viktigt att alla kvinnor kan ta kontakt med kvinnojouren för stödsamtal eller frågor. Tillgänglighet för besök och boende handlar både om fysisk tillgänglighet och praktisk handlingsberedskap.

Att ta del av information

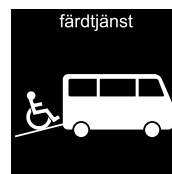
Vi har i vårt arbete mött verksamheter som menat att de inte behöver någon tillgänglig information eftersom kvinnor med funktionsnedsättningar ändå aldrig kommer dit. Kanske kan det bero på att det inte har funnits tillgänglig information om verksamheten, för vi vet ju att även kvinnor med funktionsnedsättningar utsätts för våld.

Tillgänglig information innebär information som går att ta del av på flera olika sätt. Information om jouren bör finnas tillgänglig i så många olika format som möjligt. Punktskrift, teckenspråk, bilder, talkassett, större stil och lättläst är några vanliga format.

Förutom tryckt information är det bra att ha en tydlig och överskådlig webbplats där varje avsnitt inleds med en kort sammanfattning på enkelt

språk. Det är viktigt att ha en tydlig kontrast mellan textfärg och bakgrund och att inte lägga text direkt på bilder. För att kvinnor som läser med talsyntes lätt ska kunna navigera på sidan är det bra om jourens hemsidesansvariga ser till att rubriker är kodade som just rubriker.

Överlag är det bra om kvinnojurens informationsmaterial har ett tydligt och enkelt språk och en översiktlig layout med sammanfattningar och ordförklaringar. Lätt svenska är bra för kvinnor som inte har svenska som sitt förstaspråk, både kvinnor med annat modersmål än svenska och kvinnor som talar teckenspråk.



Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt har i samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) tagit fram bilder för att prata om våld inom symbolsystemet Pictogram. Tre av de nya bilderna ser du här ovan. Mer information hittar du på www.pictogram.se



Att ta kontakt med kvinnojouren

Precis som med information är grundregeln i tillgänglig kommunikation att det ska vara möjligt att kommunicera på flera olika sätt. Förutom den vanliga jourtelefonen är det bra om kvinnojouren även har en texttelefon eller bildtelefon. Det är också bra om det är möjligt att kommunicera med kvinnojouren via brev, sms, fax, chat och e-post.

Texttelefoner är ofta det som hörande personer känner sig mest ovana att använda. En texttelefon består av ett tangentbord och en bildskärm som ansluts till telefonuttaget. Den döva kvinnan ringer till en förmedlingscentral som läser upp hennes text för dig som är hörande, och sedan skriver ut vad du säger till kvinnan. Om jouren skaffar en texttelefon är det bra om alla vet hur den används. När ni känner er varma i kläderna skulle ni kunna gå ut med information till lokala föreningar för hörselskadade om att det är möjligt att ringa er texttelefon.

Att besöka kvinnojouren för stödsamtal

För att besöka jouren måste kvinnan först och främst kunna ta sig dit. Hon måste kunna parkera i närheten och enkelt och självständigt ta sig fram till entrén och komma in i byggnaden. Om det är trappsteg upp till ingången kan ni exempelvis ställa dit en ramp.

Inne i lokalen bör kvinnan kunna ta sig fram till toaletter, kök och andra rum hon behöver ha tillgång till. Dörrar och andra viktiga punkter bör vara markerade med en bit tejp med kontrasterande färg för att synsvaga kvinnor ska kunna orientera sig. Svart tejp mot vit bakgrund eller vit tejp mot svart bakgrund ger naturligtvis allra bäst kontrast.

Vid stödsamtal är det bra att ha tillgång till bilder som Pictogram eller motsvarande för att kvinnor som har svårt att prata, skriva och läsa ska kunna berätta om sina erfarenheter. För döva kvinnor kan det vara bra att i förhand beställa en teckentolk.

Att bo i skyddade boenden

Eftersom kvinnojouren är en plats där kvinnan bor tillfälligt behöver den inte ha samma standard som ett permanent boende, men samtidigt måste miljön inkludera även kvinnor med funktionsnedsättning.

I grunden handlar det om att kunna ta sig obehindrat runt i rummen, kunna vända en rullstol, kunna använda redskap i kök och tvättstuga, kunna duscha och ta sig i och ur sin säng.

När en kvinna med synnedsättning flyttar in i boendet är det viktigt att informera henne om var närmaste nödutgång ligger om det skulle börja brinna. Det är även viktigt att alla larmfunktioner är både akustiska och visuella så att blinda och döva kvinnor kan sätta sig i säkerhet vid brand och nödsituationer.

Stöd i boendet

När en kvinna med funktionsnedsättning ska flytta in kan det vara bra att fundera över om det något särskilt ni behöver tänka på vid inflytt. Behöver hon stöd för att klara av praktiska sysslor som matlagning, tvätt, mat eller hygien? Varifrån får hon detta? Har kvinnan några barn med sig?

Det kan också vara bra att diskutera frågan om att ha med sig personliga assistenter på jouren. Är det okej att ha med sin personliga assistent oavsett om det är en kvinna eller man?

Om kvinnan får extra stöd utifrån bör de informeras om hur de kan komma och gå i boendet i förhållande till säkerhetsrisker. Informera även om hur kvinnojouren arbetar och vilken sekretess som gäller på jouren. En möjlighet skulle kunna vara att kvinnojouren i samarbete med kommunen utbildar hemtjänstpersonal/personliga assistenter om våldutsatthet och att dessa sedan kan stötta kvinnor med funktionsnedsättning när de bor på jouren.

Eftersom blinda kvinnor ibland har med sig en ledarhund är det bra att diskutera att behoven hos olika grupper ibland krockar. Blinda kvinnor kan ha behov av ledarhund medan kvinnor med astma och allergi har behov av att lokalerna har låga halter av allergener.



När en kvinna med synnedsättning flyttar in i boendet är det viktigt att informera henne om var närmaste nödutgång ligger om det skulle börja brinna. Det är även viktigt att alla larmfunktioner är både akustiska och visuella så att blinda och döva kvinnor kan sätta sig i säkerhet vid brand och nödsituationer.

Behöver hon hjälp med allt?

När en kvinna med funktionsnedsättning bor på kvinnojouren kan hon behöva praktiskt stöd i vardagen som andra boende inte behöver. Det är lätt för anställda och ideella att ordna det mesta som kvinnan skulle kunna tänkas behöva. Samtidigt är det bra att tänka på att alla kvinnor inte vill ha hjälp med allt. Det är viktigt att diskutera vilka konsekvenser eventuell hjälp får för upplevelsen av makt, överordning och underordning.

Naturligtvis kan du underlätta vardagen och visa omtanke på samma sätt som gentemot andra stödsökande kvinnor. Samtidigt kan risken att ta över vara större i förhållande till kvinnor med funktionsnedsättning än gentemot andra kvinnor.

Ett exempel på en situation när det kan vara relevant att diskutera makt och underordning på

jouren är i de fall när en kvinna i det skyddade boendet behöver hjälp med sin personliga hygien. För en del jourkvinnor är det självklart att hjälpa till, medan andra inte kan tänka sig att göra det. För den stödsökande kvinnan kan det ibland vara svårt att känna att hon bor på samma villkor som andra stödsökande kvinnor, om jourkvinnorna även hjälper henne med hennes dagliga behov. Att få assistans av hemtjänst på jouren skapar möjlighet för kvinnan att vara självständig.

Många kvinnor med funktionsnedsättning är vana vid att deras partner sköter stora delar av de praktiska vardagssysslorna. Kanske kan vistelsen på kvinnojouren ge henne en chans att i lugn och ro bygga upp en praktisk vardagssituation som fungerar även när hon flyttar därifrån.

Avslutande ord

Allting har en början. Det gäller även för tillgänglighetsarbete. Att försöka göra allt samtidigt är en övermäktig uppgift, men alla kan göra något.

Många föreställer sig att det är svårt att bemöta en kvinna med funktionsnedsättning och upplever att de inte har tillräckligt mycket kunskap. Det är naturligtvis bra att ha insikt i hur levnadsvillkoren ser ut för kvinnor med funktionsnedsättningar. Samtidigt är det viktigt att minnas att kvinnan kontaktar kvinnojouren på grund av att hon utsatts för våld, inte på grund av sin funktionsnedsättning. Fokus måste ligga på våldet – men för att hon ska kunna hitta, kontakta, besöka och bo på jouren behövs dock ett aktivt arbete för tillgänglighet.

Kanske skulle ni kunna anordna en utbildnings- eller diskussionsdag på jouren för att skapa handlingsberedskap att ta emot kvinnor med olika funktionsnedsättningar?

Kvinnor med funktionsnedsättningar är ingen homogen grupp. Kvinnor med samma funktionsnedsättning kan ha olika sätt att förhålla sig till funktionsnedsättningen och kan vilja bli bemötta på olika sätt. Kunskapen om våld mot kvinnor är generell, men varje erfarenhet är unik.

Vår förhoppning är att du ska återkomma till den här texten flera gånger och ta nya små steg för att förbättra tillgängligheten på jouren. Till slut har vi kvinnojourer som är tillgängliga för alla – även kvinnor med funktionsnedsättning!

Referenslista

- * Bengtsson-Tops A. (2004) *Övergrepp mot kvinnor som använder psykiatrin. En omfångsstudie*. Riksförbundet för mental och Social Hälsa
- * Cresso, D. Fransson, E. (2008) *Otillgängliga kvinnojourer – sant eller falskt?* Bräcke Diakoni
- * Cresso, D. Fransson, E. (2008) *Riktlinjer för tillgänglighet på skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor*. Bräcke Diakoni
- * DHB, FSDB, HRF och SDR (2002) *När tre behövs för samtal mellan två*.
- * Enheten för arbetskrafts- och arbetsmiljöundersökningar (2009) *Funktionsnedsattas situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2008*. Statistiska Centralbyrån
- * Knigge, M L. (2009) *Kvinder og børn med handicap på krisecenter – veje til tilgængelighed*. Servicestyrelsen och LOKK
- * Kristensen, K. (2010) *Dubbelt utsatta damer? – en studie om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*. Göteborgs Universitet
- * Nationellt Råd för Kvinnofrid (2001) *När man slår mot det som gör ont. Våld mot kvinnor med funktionshinder*.
- * Skager, E. Torgny, K. (2010) *Slagen. Ordlös. Maktlös*. Bräcke Diakoni
- * Synskadades riksförbund (2004) *Du kan underlätta min vardag*.
- * Westlund, I. Ranemo, C. (2007) *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*. Utredningsinstitutet Handu

